

בירורים בהלכה

ביכורים בזמן הזה

המנחת חינוך, לא ברור האם ניתן להקדיש ביכורים בזה"ז (מצוה צא; אך יש שכתבו להדיא שלרמב"ם לא מהני).

לאור זאת, כתב הגר"א קוק (משפט כהן ענייני א"י סי' נז) לחשוש לשיטות אלו שהביכורים מוקדשים בזה"ז, ויש להימנע מלעשות 'טקסי ביכורים' שהיו נוהגים בקיבוצים שונים, שהיו מביאים את אותם הפירות לקרן הקיימת לישראל (על אף שכתב שם סברות רבות להקל בפועל, דברור שאין כוונתן להקדיש, עיי"ש בהרחבה, ובמשפטי עוזיאל ח"ו סי' ק בתשובתו לקיבוץ טירת צבי, כתב בשם הרב קוק שיש לעשות זאת כזכר לביכורים, ועיי"ע במאמרו של הרב יהודה זולדן בספר 'ביכורי הארץ' על התנגדות הרבנים לתופעה זאת בקיבוצים החילוניים בעיקר בשל חילולי השבת והחג שנלוו להם).

הגמרא במכות (יט, א) אומרת שהלאו שישנו לישראל לאכול ביכורים, וכן לכהן לאוכלו חוץ לירושלים הוא רק 'משיראו פני הבית' (לרוח"פ הכוונה היא הכניסה לעזרה, ולרמב"ם הכניסה לירושלים), לפי"ז לכאורה קדושת הביכורים חלה רק לאחר שלב זה, וכדברי הגמ' שם שקודם לכן 'הן כחולין לכל דבריהם' וכן העתיק הרמב"ם (ביכורים פ"ג ה"ב)! לאור זאת, דברי הרב קוק וכן הראב"ן דלעיל צריכים עיון, הלא בסתם מפריש ליכא חשש תקלה, אא"כ מביאים לירושלים (וכן העיר הגר"צ עוזיאל שם, ועיי"ע דרך ישרה ב, ב; ויל"ע אם בזה"ז יביאם לירושלים, אם חלות הקדושה היא מחמת בית המקדש הוא איננו קים, ואפי' אם קדושת ירושלים קידשתה לעת"ל, ולראב"ד שלא קידשה מסתבר שהקדושה לא תחול, וצ"ע ואכמ"ל).

אמנם, מדברי החזון איש (מכות שם) משמע שהבין שישנה קדושה גם קודם ההבאה לירושלים, אלא שאיסור ה'לאו' חל רק אז. והוסיף, שעל אף שאין לאו, יש איסור עשה, וכן האריך הגר"ח קניבסקי בדרך אמונה (פ"ג ה"ב בביה"ל) להוכיח מכמה הלכות. אמנם יש מהאחרונים שהבינו שלא חלה קדושת ביכורים קודם הבאה לירושלים (ועיי' אילת השחר שהסתפק בזה, והרחיב בשאלה זו ההר צבי, זרעים ח"ב סי' סא-סב).

נראה, שהרב קוק נטה לומר שחלה הקדושה קודם קודם ההבאה לירושלים (וכנראה הרב עוזיאל שחלק על דבריו הבין כפשטות דברי הרמב"ם, דהם חולין ממש, אמנם צ"ע שבמשפט כהן נקט שם שיש חשש שיעברו בלאו, ונראה דלא דק).

חיובה של מצוות הביכורים, ואפשרות קיומה היא רק בזמן שבית המקדש היה קיים (משנה ביכורים ב, ג; רמב"ם ביכורים פ"ב ה"א. ויל"ע אם יש צורך במזבח או בבית מקדש, ולכאוי נחלקו בזה הספרי לפר' כי תבוא שמצריך מזבח, ואילו בתוספתא שקלים פ"ג משמע דבעי מקדש, ועיי' רמב"ן תחילת פרשת כי תבוא שדן לגבי ביכורים בנוב וגבעון, ואפשר שתלוי ג"כ במח' זו ואכמ"ל).

לאחר שאדם היה מסמן ומפריש את הפירות, היה מביאים לביהמ"ק, מניפם, מניחם לפני המזבח, ואז היו ניתנים לכהנים שאוכלים אותם בירושלים (בגדרה של מצות הביכורים נחלקו חכמים ורבי יהודה (ביכורים ג, יב): לחכמים דינם כקרבנות, ומתחלקים לאנשים המשמר [קודשי מזבח, שהרי טעונים תנופה, הנחה לפני המזבח, לינה, אכילתם בירושלים] ולר' יהודה שאומר שניתן לבחור לאיזה כהן לתת אותם, דינם כקודשי הגבול [כשאר מתנות כהונה כעין תרומה, שהרי זר האוכלם במיתה בידי שמים, עולים באחד ומאה, צריכים הכשר לקבלת תומאה, ומחוסר כיפורים אוכלם]. והירושלמי ביכורים פ"א ה"ב, תרומות א, א העלו נפק"מ בין ההבנות, ועיי"ע משך חכמה דברים כו, ד ובמכתב החזו"א שבסוף דרך אמונה ח"ד וצ"ע, ואכמ"ל).

האם מי שיפריש ביכורים בזמן הזה, כשבית המקדש חרב – תחול עליהם קדושה? לדעת חלק מן המפרשים, נחלקו בשאלה זו תנאים, לדעת חכמים המקדיש ביכורים "הרי זה קודש" ולדעת רבי שמעון "אינן קודש" (שקלים ח, ח, וברטנורא שם), בירושלמי (שם הל' ד) משמע שפסקו הלכה כשיטת רבי שמעון (וכ"כ הברטנורא; תוס' מכות יט, א ד"ה מה).

אמנם הראב"ן (סי' ג) כתב שאין להפריש ביכורים בזה"ז, שהרי לא ניתן לעשות עמם מאומה, ויש לחשוש לתקלה (דהיינו שיאכלם שלא כדין), משמע שפסק כדעת חכמים (ועיי"ע קרן אורה זבחים ס, א שכ"מ מדבריו, ושם כשיש מזבח ניתן להביאם גם בזה"ז).

אכן, דעת הרמב"ם בביאור המשנה (פיהמ"ש שם, הל' ערכין פ"ו הט"ז) שונה. לשיטתו, המשנה עוסקת במי שהפריש ביכורים, ורוצה להקדישם לבדק הבית, ונח' אם הדבר אפשרי, ופסק כדעת רבי שמעון שאי אפשר, אלא רק לאחר שהביכורים הגיעו לכהן מסוים הוא יכול להקדישם (בביאור המח' כתב ר' חיים מבריסק [שם] שנח' האם ביכורים הם כקדושת מזבח וכדעת רבנן ואינם שייכים להדיוט ולכן אין יכול להקדישם, ודעת ת"ק היא כרבי יהודה שיש לבעלים טובת הנאה למי לתת, והוי כקודשי הגבול ויכול להקדישם). לדעתו, כתב